

SÄÄTYLÄISKOTIMUSEO & NÄYTTELY "EI VETTÄ, RANTAA RAKKAAMPAA" - J. L. RUNEBERG SAARIJÄRVELLÄ

Säätyläiskotimuseo toimii Kolkanlahden tilan entisessä päärakennuksessa. Tila oli säätyläisten omistuksessa perustamisestaan, 1780-luvulta lähtien 1800-luvun loppupuolelle. Johan Ludvig Runeberg (1804 – 1877) toimi vuosina 1823 – 1825 kotiopettajana tilan tuolloisen omistajan, kapteeni Erik Gustaf af Enehjelmin perheessä. Museo perustettiin kertomaan J. L. Runebergin Saarijärven vuosista. Huone, jossa J. L. Runeberg asui kotiopettajavuosinaan, on yläkerrassa. Siellä on myös runoilijan Saarijärven ajasta kertova näyttely. Näyttelyä täydentää multimediaesitys, ja äänitteiden avulla voi tutustua Runebergin runoihin. Alakerta on sisustettu kuvaamaan Runebergin aikaista asumista. Sisustus on rintamaiden säätyläiskoteihin verrattuna vaatimattomampi, mutta kustavilais- ja biedermeierkalusteineen kuitenkin säätyläisille tyypillinen.

Kolkanlahden tilan päärakennus, nykyinen Säätyläiskotimuseo, on peräisin 1780-luvulta. Rakennukseen lisättiin pakaritupa ja kaksi kamaria myöhemmin 1800-luvulla. Museon perustamisen yhteydessä rakennus entisöitiin. Talon alkuperäinen keskussalipohjakaava palautettiin ja vanhimmat käytetyt värit selvitettiin ja otettiin osittain esille. Entisöintiä täydennettiin vuosina 2003 – 2004, jolloin mm. oviin palautettiin alkuperäiset värit ja salin seinät maalattiin vastaamaan alkuperäistä liimamaalipintaa.

J. L. Runeberg oli 19-vuotias ylioppilas saapuesaan Saarijärvelle joulukuussa 1823. Hän oli joutunut varojen puutteessa keskeyttämään opintonsa Turun akatemiassa ja ottamaan vastaan Saarijärveltä tarjolla olleen kotiopettajan toimen. Hänen tehtävänä oli valmentaa kapteeni Erik Gustaf af Enehjelmin ja kruununvouti Daniel Filip Danielsonin lapsia Vaasan triviaalikouluun. Kummassakin perheessä oli opetettavana kaksi poikaa. Kustannusten tasaamiseksi kotiopettaja asui vuorotellen kolme kuukautta kerrallaan kummassakin perheessä, af Enehjelmien kodissa Kolkanlahdessa ja Danielsonien tilalla Kalmarissa. Syyskesällä 1825 Runeberg siirtyi Ruovedelle, josta kapteeni af Enehjelm oli ostanut Ritoniemen kartanon. Siellä hän opetti perheen poikia vielä syksyn ja palasi Turkuun vuoden 1826 alkupuolella.

Saarijärvellä nuorelle runoilijalle avautui uusi, kiehtova ympäristö. Sisäsuomalainen maisema ja savupirttien kansa oli ruotsinkielisestä porvariskodista tulleelle rannikon pojalle elämys, joka vaikutti merkittävästi hänen myöhempään tuotantonsa. Runeberg kirjoitti Saarijärvellä runoja pieneen sinikantiseen vihkoon, ns. "Siniseen kirjaan". Suuri osa vihkosen runoista on syntynyt Saarijärvellä, mm. isäntä- ja tuttavaperheiden jäsenille laaditut nimipäivärunot. Myöhemmin Saarijärven kokemukset suodattuivat erilaisten kirjallisten ja aatteellisten virikkeiden kautta runoudeksi, jossa sisäsuomalaisen maiseman ja kansan

1. Säätyläiskotimuseo. 2. Sali.
3. Runebergin kamari. 4. Kuisti vuonna 2004 entisöinnin jälkeen. 5. Kesäpäivä Kalmarin tilalla Saarijärvellä. C.W. Gyldeénin akvarelli 1820-luvulta. Muistitiedon mukaan kuvassa selin istuva mies on J.L. Runeberg.

Esitteen kuvat: Olavi Lahtela, Pekka Riihimäki, Ilpo Kuisma ja Kari Kotilainen.

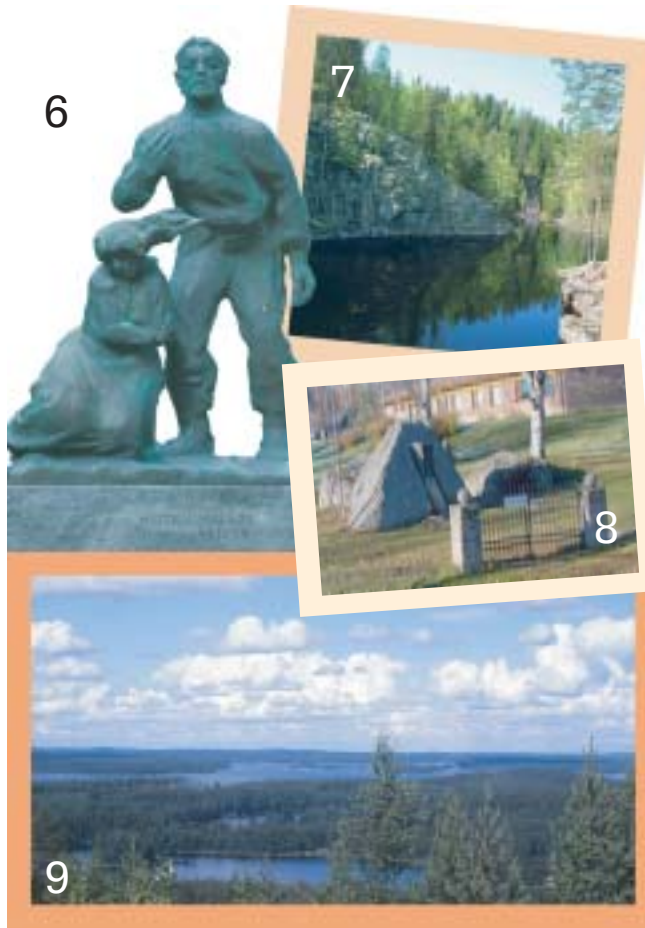

kuvaukset saivat merkittävän aseman. Muun muassa runo Saarijärven Paavosta, Hirvenhiihtäjät ja Hanna-runoelma kertaavat niitä elämyksiä, joita Runeberg nuorena ylioppilaana koki Sisä-Suomessa. Hän hyödynsi Saarijärven ja Ruoveden kokemuksiaan myös Vänrikki Stoolin tarinoissa. Runebergin isäntä, kapteeni af Enehjelm, oli osallistunut Suomen sotaan. Suomen sodan (1808-1809) taisteluista Saarijärven seudulla oli kulunut vasta 15 vuotta ja sotatapahtumista kerrottiin paikkakunnalla edelleen. Suomen sodan merkittäviä taistelupaikkoja olivat Saarijärven seudulla Kyyjärven Lintulahti ja Karstula. Venäläiset miehittivät myös Saarijärven. Vänrikki Stoolin tarinoiden suomennokset tekivät Runebergista koko kansan kansallisrunoilijan.

J. L. Runeberg on kuvannut sisäsuomalaisen järvimaiseman jo vuonna 1832 Helsingfors Morgonblad -lehdessä ilmestyneessä artikkelissaan "Muutamia sanoja luonnosta, kansanluonteesta ja elintavoista Saarijärven pitäjässä". Vastaava maisemakuvaus löytyy myös Hanna-runoelmasta ja kiteytyy Maamme-runossa, josta tuli Suomen kansallislaulu.

Saarijärven Paavosta kertova runo oli Runebergin ensimmäinen merkittävä runo suomenkielisestä kansanmiehestä. Se julkaistiin 1830 Runebergin esikoiskokoelmassa. Saarijärven Paavo on saanut Saarijärvelle myös oman muistomerkinsä; vuonna 1961 kirkon puistikossa paljastettiin Heikki Varjan pronssinen Saarijärven Paavo -patsas.

Osa Runebergin aikaisesta luonnosta on säilynyt miltei koskemattomana nykyisellä Julmien lampien luonnonsuojelualueella. Runeberg oli innokas metsästäjä, ja riistaa etsiessään hän samoili myös näissä Kolkanlahden ja Kalmarin välissä sijaitsevilla jylhissä lampimaisemissa, joista voi löytää kuvauksen hänen Saarijärvi-artikkelistaan. Alueeseen voi tutustua patikoimalla pitkin Runebergin polkua.

6. Heikki Varja: Saarijärven Paavo, 1960, pronssi. 7. Julmat lammit. 8. Suomen sodan Karstulan taistelun muistomerkki. 9. Järvimaisema Saarijärveltä.

Säätyläiskotimuseo

Kolkanrinteentie 39, Kolkanlahti
puh. (014) 459 8411,
avoinnaoloaikana (014) 439 688

Avoimna kesäisin.

Muina aikoina tilauksesta ryhmille.

www.saarijarvi.fi/saatylaiskotimuseo

www.saarijarvi.fi/museo

Painovuosi: 2006.

